

croonwolter&dros | TBI

**JAARVERSLAG
CROONWOLTER&DROS
2016**

Inhoud

Kerncijfers Croonwolter&dros Groep	3
Bestuursverslag	4
JAARREKENING 2016	10
Geconsolideerde balans per 31 december 2016	10
Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016	11
Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen	12
Kasstroomoverzicht 2016	12
Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	13
Algemeen	13
Grondslagen van de financiële verslaggeving	13
Toelichting op de geconsolideerde balans	21
Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening	28
Vennootschappelijke balans per 31 december 2016	32
Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening 2016	33
Voorstel tot resultaatbestemming 2016	37
Gebeurtenissen na balansdatum	37
Overige gegevens	38
Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming	
Controleverklaring onafhankelijke accountant	40
Groepsmaatschappijen en deelnemingen	45
Begrippenlijst	47

Kerncijfers Croonwolter&dros Groep

Bedragen in miljoenen euro's	2016
Geconsolideerde gegevens	
Bedrijfsopbrengsten	590,8
Bedrijfsresultaat	-5,3
Nettoresultaat	-3,9
Totaal activa	
Totaal activa	202,1
Eigen vermogen	77,6
Rentedragende langlopende schulden	-
Orderportefeuille	
Orderportefeuille	604,5
Netto-investeringen in materiële vaste activa	4,9
Afschrijving materiële vaste activa	6,5
Cashflow voor dividend	2,7
Gemiddeld aantal medewerkers	
Gemiddeld aantal medewerkers	3.072
Aantal medewerkers ultimo jaar	3.153
Ratio's*	
Bedrijfsresultaat als percentage van bedrijfsopbrengsten	-0,9
Nettoresultaat als percentage van	
• bedrijfsopbrengsten	-0,7
• het eigen vermogen	-5,0
Solvabiliteit	
Solvabiliteit	38,4%
Current ratio	1,51

* Voor de berekeningswijze wordt verwezen naar de Begrippenlijst

Bestuur

STATUTAIRE DIRECTIE:

ir. P.J. Heijboer (voorzitter)
ing. L.B. Koek
drs. F.J.A. Haring RA

RAAD VAN COMMISSARISSEN:

drs. E.A.A. Roozen RA (voorzitter)
ir. D.A. Sperling

Bestuursverslag

FUSIE CROONWOLTER&DROS B.V. MET DOCHTERONDERNEMINGEN CROON ELEKTROTECHNIEK B.V., INGENIEURSBUREAU WOLTER & DROS B.V. EN CWF B.V.

Op 1 januari 2016 is Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam opgericht door TBI Techniek B.V. uit Rotterdam. Op 4 januari 2016 heeft TBI Techniek B.V. alle aandelen in haar dochterondernemingen Croon Elektrotechniek B.V. uit Rotterdam en Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. te Amersfoort tegen boekwaarde verkocht aan Croonwolter&dros B.V. De verkoop volgde uit het voornemen om de drie genoemde ondernemingen te laten fuseren tot één onderneming, te weten Croonwolter&dros B.V. Op 1 januari 2017 is deze zgn. juridische fusie daadwerkelijk gerealiseerd. Met terugwerkende kracht per 1 januari 2017 is ook CWF B.V. uit Amersfoort volledig opgegaan in Croonwolter&dros B.V. Alle activa, passiva, rechten en verplichtingen van de in de fusie betrokken ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V. De activiteiten van de genoemde vennootschappen worden sinds 1 januari 2017 duurzaam gecontinueerd vanuit Croonwolter&dros B.V.

Na de totstandkoming van de fusie, effectief per 1 januari 2017, heeft Croonwolter&dros B.V. alle aandelen in Comfort Partners B.V. (voorheen Wolter & Dros Woningbouw B.V.) tegen boekwaarde verkocht aan TBI Techniek B.V. De balans per 31 december 2016 en de financiële resultaten 2016 zijn geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening. Effectief per 1 januari 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. tevens de woningbouwactiviteiten van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V. verkocht. De verkoop omvat de overdracht van nieuwbouw-, verhuur- en onderhoudscontracten met een totale (jaarlijkse) omvang van circa € 10 miljoen bedrijfsopbrengsten. Daarnaast zijn medewerkers (74 fte's) vanuit Croonwolter&dros B.V. in dienst getreden bij Comfort Partners B.V. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden.

EERSTE JAARVERSLAG VAN CROONWOLTER&DROS B.V.

Croonwolter&dros B.V. is op 1 januari 2016 opgericht. Het voorliggende jaarverslag over 2016 en de geconsolideerde en de vennootschappelijke jaarrekeningen per 31 december 2016 zijn daarmee voor de eerste keer opgesteld en gelet op de datum oprichting van Croonwolter&dros B.V. zijn er geen vergelijkende cijfers over 2015 resp. per 31 december 2015 opgenomen.

PROFIEL CROONWOLTER&DROS B.V.

Croonwolter&dros B.V. loopt al meer dan 140 jaar voorop bij nieuwe ontwikkelingen. Ook in deze tijd, waarin de rol van techniek steeds belangrijker wordt, is Croonwolter&dros B.V. een aanjager van nieuwe technologische ontwikkelingen. Croonwolter&dros B.V. heeft de kennis, de ervaring en het vakmanschap om intelligente systemen en integrale, duurzame oplossingen te bedenken, te ontwikkelen, te implementeren, te beheren en te onderhouden.

Vanuit het motto **Intelligentie door Technologie** draagt Croonwolter&dros B.V. met intelligente technologische elektrotechnische-, werktuigbouwkundige- en automatisering en informatiseringsoplossingen bij aan het duurzaam presteren van haar klanten. Met deze intelligente, zelfdenkende en lerende systemen worden processen in of van objecten zoals schepen, tunnels, gebouwen en fabrieken efficiënter en effectiever.

Croonwolter&dros B.V. komt voort uit de fusie van Croon Elektrotechniek B.V. en Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. Croon Elektrotechniek B.V. was gespecialiseerd in elektrotechniek en automatisering. Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. was gespecialiseerd in werktuigbouwkundige en meet- en regeltechniek. Met een rijke historie van 140 jaar Croon Elektrotechniek B.V. en 141 jaar van Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. waren de ondernemingen samen goed voor meer dan 280 jaar ervaring in de techniek. Croonwolter&dros B.V. is het grootste in elektrotechniek, werktuigbouwkunde, automatisering en informatisering gespecialiseerde bedrijf van Nederland. Croonwolter&dros B.V. is actief in de volgende markten: Utiliteitsbouw, Industrie, Infra en Marine & Offshore en heeft vestigingen in heel Nederland.

Croonwolter&dros B.V. is statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland. Het hoofdkantoor is gevestigd aan Schiemond 20-22 te Rotterdam. Croonwolter&dros B.V. maakt deel uit van een groep ondernemingen met aan het hoofd TBI Holdings B.V., statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland.

Voor meer informatie wordt verwezen naar:
www.croonwolterendros.nl.

RESULTAAT

Bedrijfsopbrengsten De bedrijfsopbrengsten zijn in 2016 uitgekomen op € 590,8 miljoen.

Bedrijfsresultaat Het bedrijfsresultaat is in 2016 uitgekomen op een verlies van € 5,3 miljoen, welke met name is ontstaan door de reorganisatielasten in het kader van de fusie.

Nettoresultaat Het nettoresultaat is in 2016 uitgekomen op een verlies van € 3,9 miljoen.

ORDERPORTEFEUILLE

De orderportefeuille bedraagt ultimo 2016 € 604,5 miljoen. De kwaliteit van de orderportefeuille, evenwichtig verdeeld over de diverse sectoren, ligt op een redelijk niveau.

FINANCIERING EN INVESTERINGEN

De in vaste activa vastgelegde middelen bedroegen ultimo 2016 € 20,7 miljoen. De investeringen in materiële vaste activa bedroegen in 2016 € 6,5 miljoen en hebben voornamelijk betrekking op investeringen in andere vaste bedrijfsmiddelen (o.a. investeringen in ICT). In 2016 is een gebouw met een boekwaarde van € 1,5 miljoen tegen marktwaarde verkocht aan TBI Vastgoed B.V. De afschrijvingskosten vaste activa zijn in 2016 uitgekomen op € 6,6 miljoen.

Het netto werkkapitaal, exclusief liquide middelen, bedroeg ultimo 2016 € 23,2 miljoen.

ORGANISATIE EN PERSONEEL

De omvang van het personeelsbestand ultimo 2016 is: 3.153 medewerkers.

Gezien de omvang van de statutaire directie is niet voldaan aan het door de wetgever gestelde criterium dat minimaal 30

procent van de zetels bezet wordt door een vrouw. Croonwolter&dros B.V. onderschrijft dat haar organisatie gebaat is bij een hoge mate van diversiteit onder haar medewerkers. In dit verband wordt ook gestreefd naar een betere vertegenwoordiging van vrouwen in alle geledingen van de organisatie.

MARKTONTWIKKELINGEN

Croonwolter&dros B.V. realiseert de bedrijfsactiviteiten overwegend in Nederland. De ontwikkelingen van de Nederlandse economie zijn daarmee relevant voor de onderneming. De vooruitzichten voor Nederland zijn positief. Volgens het Centraal Plan Bureau zet het herstel van de Nederlandse economie door. De consumptie levert met een groei van 2,1% (2016: 1,6%) de belangrijkste bijdrage aan de economische groei in 2017. De positieve ontwikkelingen op de woningmarkt geven een stimulans aan de consumptie. Naast consumptie en investeringen in woningen dragen ook de bedrijfsinvesteringen en overheidsbestedingen en uitvoer positief bij aan de economische groei.

RISICOBEEHEER

Ondernemerschap is nauw verbonden met het nemen en beheersen van risico's. Het bewust en verantwoord omgaan met deze risico's is een noodzakelijke voorwaarde om succesvol te kunnen opereren. Croonwolter&dros B.V. kent een strikt beleid dat erop is gericht de huidige en toekomstige risico's zo veel mogelijk te onderkennen en te beheersen.

Croonwolter&dros B.V. opereert binnen de juridische en financiële kaders van moedermaatschappij TBI Holdings B.V. met een relatief grote mate van autonomie. Bij het inrichten van de risicobeheersings- en controlesystemen is hiermee zo veel mogelijk rekening gehouden. De statutaire directies van de TBI-ondernemingen zijn verantwoordelijk voor de opzet en de monitoring van de naleving van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de TBI-ondernemingen. De statutaire directie legt hierover periodiek verantwoording af aan TBI Holdings B.V.

Het risicobeheersingssysteem wordt zoveel mogelijk aangepast aan de omvang, de aard van de activiteiten en het risico-profiel van Croonwolter&dros B.V., met als doel de ondernemingsrisico's zo goed mogelijk te beheersen en de

realisatie van de gestelde doelstellingen zo goed mogelijk te waarborgen. Daarbij geldt dat risicobeheersing dynamisch van aard is, wat betekent dat interne en externe factoren steeds aanleiding kunnen geven tot herijking van beheersingsmaatregelen. Waar nodig worden proactief maatregelen getroffen om de risicobeheersingssystemen te versterken, opdat deze blijven aansluiten bij de veranderende marktomstandigheden.

De risicobeheersingssystemen hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt. In redelijkheid kan dan ook worden gesteld dat er geen indicaties zijn dat de risicobeheersingssystemen in 2017 niet naar behoren zullen werken. Er zijn dan ook geen belangrijke wijzigingen van deze systemen voorzien. De statutaire directie kan echter geen garantie geven dat zich geen risico's zullen voordoen. Het betekent evenmin dat de risicobeheersingssystemen geen verdere verbetering behoeven. Optimalisering van interne risicobeheersingssystemen blijft voor de statutaire directie een belangrijk continu aandachtspunt. Dit kan leiden tot verdere aanscherping of aanvulling van de systemen. Hierna worden de voornaamste risico's en de opzet en werking van de interne beheersingssystemen voor deze risico's beschreven.

Interne beheersing en risicomanagement

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op de beheersing van de aan de onderneming verbonden risico's. Dit doet de Raad van Commissarissen door bespreking met de statutaire directie van de kwartaalresultaten, het jaarverslag, de jaarrekening, de Strategische Notitie en het Operationeel Plan. De Raad van Commissarissen overlegt ten minste vier keer per jaar met de statutaire directie. De Raad van Commissarissen houdt toezicht op de naleving van de financiële voorschriften, de kwaliteit van de financiële rapportages en de effectiviteit van de interne controlesystemen.

Voor de planning, uitvoering en bijsturing van de bedrijfsvoering hanteert Croonwolter&dros B.V. de volgende instrumenten:

- De langetermijnstrategie is vastgelegd in de Strategische Notitie 2017 – 2019. Onderdeel van de langetermijnstrategie is de hiervoor beschreven juridische fusie van Croonwolter&dros B.V, Croon Elektrotechniek B.V, Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V., welke per 1 januari jl. is gerealiseerd.

- Op basis van de Strategische Notitie worden de jaarlijkse plannen en budgetten opgesteld.
- De bijbehorende bevoegdheden en verantwoordelijken zijn vastgesteld in een procuratieschema en in een directie-instructie.
- Croonwolter&dros B.V. rapporteert periodiek over de voortgang aan de Raad van Commissarissen. Prognoses worden per kwartaal getoetst en waar nodig aangepast.
- Elk kwartaal worden de operationele rapportages en de resultaatontwikkeling van Croonwolter&dros B.V., met veel aandacht voor de belangrijkste risico's en de acties om deze te beheersen.
- Tussen de kwartaalbesprekingen door is er regelmatig contact met de Raad van Commissarissen over de operationele processen en de daaraan verbonden risico's.
- Rapportagerichtlijnen zijn vastgelegd in het TBI Handboek Verslaggeving dat is gebaseerd op de geldende wet- en regelgeving.
- Croonwolter&dros B.V. beschikt niet over een eigen internal audit afdeling, deze is wel ingericht op het niveau van TBI Holdings B.V. Deze internal auditfunctie richt zich op het uitvoeren van operational audits bij de TBI-ondernemingen.

Bij Croonwolter&dros B.V. speelt projectbeheersing een centrale rol bij de beheersing van risico's, vanaf het opstellen van de offerte tot en met het opleveren van het eindproduct en tijdens de garantieperiode. Croonwolter&dros B.V. onderscheidt daarbij de volgende risico categorieën: compliance, markt, operationeel, veiligheid en financieel.

Beheersing van compliancerisico's

Croonwolter&dros B.V. hecht eraan dat bij de bedrijfsuitoefening de belangen van de stakeholders zorgvuldig worden afgewogen. Een dergelijke afweging waarborgt de continuïteit van de onderneming. Tegen deze achtergrond dienen Croonwolter&dros B.V. en de medewerkers deskundig en professioneel om te gaan met het in hen gestelde vertrouwen. Croonwolter&dros B.V. is op diverse markten actief. Hierdoor bestaat het risico dat incidenten bij afzonderlijke activiteiten gevolgen hebben voor de algemene reputatie.

Croonwolter&dros B.V. is zich bewust van zijn positie in het maatschappelijk verkeer en hecht groot belang aan zijn reputatie. Dat is een belangrijke reden om géén concessies te doen

op het gebied van integriteit. Hiertoe wordt door Croonwolter&dros B.V. gebruik gemaakt van de binnen het TBI-concern van toepassing zijnde TBI-gedragscode.

De TBI-gedragscode is een levend document. Dit houdt in dat met regelmaat wordt gezien of de vigerende gedragscode voldoet aan de eisen. De TBI-gedragscode omvat een opdracht aan iedere TBI-medewerker om in de uitoefening van zijn of haar functie professioneel, vakbekwaam en deskundig te zijn en verlangt ook van deze medewerker dat hij of zij zich daarbij zorgvuldig, integer en maatschappelijk verantwoord gedraagt.

De medewerkers zijn verplicht te handelen met inachtneming van de regels in de TBI-gedragscode. Ook rust op iedere medewerker die op de hoogte is van een overtreding van deze gedragscode, de plicht dit aan de toezichthouder van de betreffende TBI-onderneming te melden. Deze melding wordt vertrouwelijk behandeld. De medewerker die een overtreding meldt, mag erop rekenen dat hij of zij daarvan géén nadeel ondervindt. De naleving van de TBI-gedragscode wordt strikt gecontroleerd. Incidenten worden onderzocht en kunnen arbeidsrechtelijke consequenties hebben.

Binnen alle TBI-ondernemingen is een toezichthouder benoemd. Deze ziet toe op de naleving van de gedragscode en adviseert de statutaire directie over de toepassing ervan. Ook adviseert de toezichthouder bij de uitvoering van een voorlichtingsprogramma over de inhoud en strekking van de code. Voor de uitoefening van zijn taak ontvangt de toezichthouder geen aanwijzing of instructie van zijn statutaire directie. De rapportages van de toezichthouder worden ter beschikking gesteld aan de Raad van Commissarissen. De toezichthouder oefent zijn taak onafhankelijk uit. De gedragscode biedt een medewerker de mogelijkheid, wanneer sprake is van bijzondere omstandigheden, de vermeende misstand te melden bij de 'Externe Toezichthouder bij TBI'.

Andere maatregelen ter beheersing van compliance risico's zijn:

- Een letter of representation, jaarlijks ondertekend door de statutaire directieleden, ter naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving. Daarnaast verstrekken de statutaire directies jaarlijks een in controlverklaring aan de Raad van Commissarissen.

- Een rapportage per kwartaal over risico's en compliance onderwerpen.
- Een klokkenluidersregeling die medewerkers beschermt die handelwijzen in strijd met de TBI-gedragscode onder de aandacht brengen.

Horizontaal toezicht

Moedermaatschappij TBI Holdings B.V. en de Belastingdienst hebben een Convenant Horizontaal Toezicht gesloten. Hiermee wordt beoogd dat TBI effectief en efficiënt zijn fiscale verplichtingen nakomt. Er wordt gestreefd naar permanent actueel inzicht in relevante gebeurtenissen en snelle standpuntbepaling. Dit vergroot de rechtszekerheid. Kernwaarden voor horizontaal toezicht zijn wederzijds vertrouwen, transparantie en begrip. TBI draagt zorg voor een systeem van interne beheersing en interne en externe controle, met als doel te komen tot aangiftes die voldoen aan wet- en regelgeving, vrij van materiële fouten. Feiten en omstandigheden die tot verschil van inzicht kunnen leiden over de fiscale rechtsgevolgen worden zo snel mogelijk voorgelegd en besproken.

Beheersing van marktrisico's

De diversiteit van activiteiten van Croonwolter&dros B.V. maakt dat de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten in de diverse markten onderling verschillen. Het hanteren van een evenwichtige portfolio, met spreiding van activiteiten over opdrachtgever categorieën en marktsectoren, vermindert de gevoeligheid van de onderneming voor wisselende marktomstandigheden. Andere politieke prioriteiten, nieuw bestuur bij (lagere) overheden en wijziging van wet- en regelgeving met verandering van lang termijnplannen en lopende projecten en intensivering van de concurrentie, hebben risico's voor Croonwolter&dros B.V. tot gevolg. De infrastructuursector is het gevoeligst voor dit risico, aangezien deze marktsector specifiek in het publieke domein is gelegen. De utiliteitssector wordt in zijn algemeenheid al een aantal jaren achtereen hard getroffen door de economische situatie. De markt wordt gedomineerd door terughoudendheid. In 2016 heeft de utiliteitssector nog niet kunnen profiteren van het economisch herstel en ondervond ook de sector ook in 2016 nog de gevolgen van bezuinigingen bij de overheid, de grote voorraad structureel leegstaande kantoren en een afnemende behoefte aan winkelruimte. Evenals voorgaande jaren was er in de utiliteitssector sprake van prijsdruk. Naar verwachting kan

er in 2017 wel sprake zijn van een verbetering van de marktomstandigheden.

Beheersing van operationele risico's

Croonwolter&dros B.V. realiseert uiteenlopende projecten die van elkaar verschillen in complexiteit, omvang, contractvorm en doorlooptijd. Om deze projecten succesvol te kunnen realiseren, moeten de risico's gedurende de voorbereiding, uitvoering en afronding in een vroegtijdig stadium worden geïdentificeerd en hierna effectief worden beheerst.

Ter beheersing van operationele risico's zijn de volgende maatregelen getroffen:

- Constante focus op naleving van interne procedures voor projectmanagement.
- Duidelijke toekenning van de verantwoordelijkheid voor opdrachtaanvaarding. Deze ligt, binnen de gestelde grenzen van de directie-instructies en procuratieschema's, bij de (statutaire) directies van de TBI-ondernemingen. Vereiste voorafgaande goedkeuring voor grote projecten of offertes met een verhoogd risicoprofiel door de Raad van Commissarissen.
- Hanteren van ISO-kwaliteitssystemen. Dat biedt garanties voor het gestructureerd aanbieden en uitvoeren van projecten en richtlijnen voor het tijdig inschakelen van partners en adviseurs.
- Verzekering van risico's voortkomend uit de uitvoering van projecten.
- Ook het personeelsbeleid is belangrijk in relatie tot risico-beheersing. Projectmanagers vervullen een sleutelrol in risicobeheersing. Zij volgen daarvoor speciale opleidings- en trainingsprogramma's. Andere maatregelen zijn het op peil houden van vakken en, waar mogelijk, uitbesteding van ICT-diensten aan specialisten.

Beheersing van veiligheidsrisico's

De statutaire directie is verantwoordelijk voor een adequaat veiligheidsmanagementsysteem.

Vanwege de aard van de activiteiten is vooral op de bouwplaatsen sprake van een verhoogde kans op letsel. Daarom voert Croonwolter&dros B.V. een beleid dat erop is gericht alle noodzakelijke maatregelen te treffen ter voorkoming van ongevallen, beroepsziekten en schade. Veiligheids- en gezondheidsrisico's worden zo veel mogelijk beheerst door projecten planmatig voor te bereiden. De arbeid wordt zodanig georganiseerd

(inclusief de inrichting van de bouwplaats) dat daarvan geen nadelige invloed uitgaat op de veiligheid en de gezondheid van de medewerkers. De medewerkers, ingeleende medewerkers en onderaannemers krijgen instructies over veilige werkmethoden.

Beheersing van financiële risico's

De financiële risico's omvatten financieringsrisico's, liquiditeitsrisico's en krediet-, rente- en valutarisico's. Door het projectmatige karakter van de activiteiten van Croonwolter&dros B.V. varieert het gebruik van operationele geldmiddelen sterk. Croonwolter&dros B.V. wordt ook via moedermaatschappij TBI Holdings B.V. voorzien in haar werkkapitaalbehoefte. Hiertoe worden door TBI centraal externe financieringen aangetrokken. Vanuit de centrale treasury-functie van TBI is een interne financieringsstructuur ingericht. Op basis van intern opgestelde kredietbeoordelingen stelt de Raad van Bestuur van TBI vanuit de centrale treasury-functie kredietlijnen ter beschikking aan de TBI-ondernemingen.

Er is een continue focus op het optimaliseren van werkkapitaalbeheer, waarbij ook de liquiditeit en solvabiliteit van opdrachtgevers worden beoordeeld. Indien noodzakelijk worden aanvullende zekerheden gevraagd of worden vorderingen verzekerd. Liquiditeits- en werkkapitaalbeheer krijgen en verlangen continu aandacht. Het beheer hiervan vraagt een proactieve benadering. Bewustwording en tijdige signalering van aandachtspunten zijn daarbij van belang. Werkkapitaalbeheer vraagt met name continu aandacht van andere dan de financiële functies binnen onze ondernemingen. Medewerkers die betrokken zijn bij acquisitie, inkoop, productie en verkoop hebben vaak, zonder dat zij dit beseffen, een belangrijke rol in het optimaliseren / verlagen van het werkkapitaal.

Als gevolg van de marktomstandigheden wordt terughoudend omgegaan met het aangaan van nieuwe investeringsverplichtingen. Croonwolter&dros B.V. streeft ernaar te allen tijde over een goede liquiditeitspositie te beschikken. Belangrijke elementen zijn strakke werkkapitaalbeheersing en een gezonde schuld-winstverhouding.

In de normale bedrijfsuitoefening maakt Croonwolter&dros B.V. gebruik van verschillende financiële instrumenten die in

de balans zijn opgenomen, zoals liquide middelen, debiteuren en overige vorderingen en rentedragende leningen, crediteuren en overige schulden. Croonwolter&dros B.V. maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten, zoals valutatermijncontracten en/of valutaopties en handelt niet in deze financiële derivaten.

Kredietrisico is het risico van financieel verlies indien een afnemer de aangegane contractuele verplichting niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op opdrachtgevers. Croonwolter&dros B.V. voert een actief beleid om het kredietrisico te minimaliseren. Ter beheersing van dit risico wordt gebruikgemaakt van informatie van erkende instellingen die zich op het leveren van kredietinformatie hebben toegelegd. Continue bewaking van het kredietrisico vormt onderdeel van het debiteurenbeheer. Waar noodzakelijk worden risico's in principe afgedekt door middel van kredietverzekeringen, bankgaranties, vooruitbetalingen en dergelijke. De per balansdatum aanwezige handelsdebiteuren bevatten geen belangrijke concentratie van vorderingen in bepaalde marktsectoren. Daarnaast is een deel van de handelsvorderingen geconcentreerd in de Nederlandse overheidssector.

VOORUITZICHTEN

Op 1 januari 2017 is Croonwolter&dros B.V. samen met haar dochterondernemingen Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V. gefuseerd. Voor meer informatie zie eerder in dit verslag onder *Fusie Croonwolter&dros B.V. met dochterondernemingen Croon Elektrotechniek B.V., Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. en CWF B.V.*

Op basis van de omvang van de orderportefeuille en de huidige marktomstandigheden zal Croonwolter&dros B.V. in 2017 naar verwachting ruim een half miljard euro aan bedrijfsopbrengsten realiseren. De ontwikkeling van het bedrijfsresultaat zal ook in 2017 sterk worden beïnvloed door de aanhoudende prijsdruk op de voor Croonwolter&dros B.V. relevante markten (voornamelijk Utiliteit). Met continue focus op projectbeheersing en kostenoptimalisatie wordt ingezet op verbetering van de winstgevendheid. De omvang van de personele organisatie zal begin 2017 met circa 74 fte's afnemen als gevolg van de verkoop van de woningbouwactiviteiten aan Comfort Partners

B.V. alsmede de verkoop van de aandelen in Comfort Partners B.V. aan TBI Techniek B.V. De omvang van de personele organisatie zal ook in 2017 worden gezien in relatie tot de orderportefeuille en marktontwikkelingen. In 2017 wordt voornamelijk geïnvesteerd in de inrichting van bedrijfshuisvesting en ICT en in mindere mate in onderzoek en ontwikkeling.

TEN SLOTTE

De directie en medewerkers van Croonwolter&dros B.V. hebben in 2016 hard gewerkt aan de realisatie van de (financiële) doelstellingen van Croonwolter&dros B.V. Mede gezien de marktomstandigheden waarbinnen deze prestaties tot stand zijn gekomen, spreekt de statutaire directie zijn grote waardering uit voor iedereen die heeft bijgedragen aan de realisatie van deze doelstellingen.

De Directie
Rotterdam, 9 maart 2017

Jaarrekening 2016

Geconsolideerde balans per 31 december 2016

(voor resultaatbestemming)

Bedragen in duizenden euro's	31 decemer 2016	1 januari 2016
Vaste activa		
Immateriele vaste activa [1]	267	-
Materiele vaste activa [2]	19.238	-
Financiele vaste activa [3]	1.151	-
	20.656	-
Vlottende activa		
Vorraden [4]	599	-
Onderhanden projecten in opdracht van derden [5]	25.502	-
Vorderingen [6]	117.259	10
Liquide middelen [7]	38.105	-
	181.465	10
Totaal activa	202.121	10
Groepsvermogen		
Eigen vermogen [8]	77.590	10
Aandeel derden	97	-
	77.687	10
Vorzieningen [9]	4.254	-
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	120.180	-
Totaal passiva	202.121	10

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2016

Bedragen in duizenden euro's	2016
Netto-omzet [11]	935.384
Wijziging in balanswaarde onderhanden projecten	-344.536
Bedrijfsopbrengsten	590.848
Bedrijfslasten	
Kosten van grond- en hulpstoffen, uitbesteed werk en andere externe kosten	-301.482
Lonen en salarissen [12]	-158.468
Sociale lasten	-27.464
Pensioenlasten [13]	-15.982
Afschrijving immateriële en materiële vaste activa [14]	-6.571
Overige bedrijfskosten	-86.137
Bedrijfsresultaat	-5.256
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	415
Rentelasten en soortgelijke kosten	-168
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	-5.009
Belastingen over het resultaat	913
Resultaat uit deelnemingen	181
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belastingen	-3.915
Aandeel van derden in resultaat groepsmaatschappijen	-3
Nettoresultaat	-3.918

Overzicht van wijzigingen in het eigen vermogen

Bedragen in duizenden euro's	Geplaatst kapitaal	Agio reserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Niet verdeelde winsten	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10	-	-	-	-	10
Inbreng aandelen	-	79.904	1.842	-	-	81.746
Resultaat 2016	-	-	-	-	-3.918	-3.918
Koersverschillen	-	-	-248	-	-	-248
Overige mutaties	-	-	104	-104	-	-
Stand per 31 december 2016	10	79.904	1.698	-104	-3.918	77.590

Kasstroomoverzicht 2016

De cijfers van Croonwolter&dros B.V. worden in de geconsolideerde jaarcijfers van TBI Holdings B.V. opgenomen. Deze zijn terug te vinden op de website van TBI. Op grond van RJ 360.104 is gebruik gemaakt van de vrijstelling voor het opnemen van een kasstroomoverzicht.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

ALGEMEEN

Croonwolter&dros B.V. is het grootste in elektrotechniek, werktuigbouwkunde, automatisering en informatisering gespecialiseerde bedrijf van Nederland. Croonwolter&dros B.V. is actief in de volgende markten: Utiliteitsbouw, Industrie, Infra en Marine & Offshore en heeft vestigingen in heel Nederland. Croonwolter&dros B.V. opereert zowel zelfstandig als via samenwerkingsverbanden, voornamelijk in de Nederlandse markt. Croonwolter&dros B.V. is statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland. Het hoofdkantoor is gevestigd aan Schiemond 20 te Rotterdam. Croonwolter&dros B.V. is in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel ingeschreven onder nummer 64954153.

Croonwolter&dros B.V. maakt deel uit van een groep ondernemingen met aan het hoofd TBI Holdings B.V., statutair gevestigd in Rotterdam, Nederland. De jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. is opgenomen in de jaarrekening van TBI Holdings B.V., te Rotterdam.

GRONDSLAGEN VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

PRESENTATIE JAARREKENINGGEGEVENS

De jaarrekening is gebaseerd op de vigerende bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Voor de interpretatie van de wettelijke bepalingen vindt toetsing plaats aan de hand van de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, die definitief van toepassing zijn op de verslagjaren op of na 1 januari 2016.

De vennootschappelijke jaarrekening wordt conform artikel 402 van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek op vereenvoudigde wijze opgesteld.

Continuïteit

De in de jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de vennootschap. Op 1 januari 2017 is Croonwolter&dros B.V. samen met de dochterondernemingen Croon Elektrotechniek B.V. (Rotterdam), Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. (Amersfoort) en CWF B.V. (Amersfoort) gefuseerd. Alle activa, passiva, rechten en

verplichtingen van deze in de fusie betrokken dochterondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V. De activiteiten van de genoemde vennootschappen worden vanaf 1 januari 2017 duurzaam gecontinueerd vanuit Croonwolter&dros B.V.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de onderneming. Alle financiële informatie luidt in duizenden euro's, tenzij anders vermeld. In de balans en de winst-en-verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

CONSOLIDATIE

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van Croonwolter&dros B.V., van de groepsmaatschappijen waarin Croonwolter&dros B.V. meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Croonwolter&dros B.V. op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap inzake het bestuur en het financiële beleid en andere rechtspersonen waarop Croonwolter&dros B.V. een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft. In het algemeen betreft het deelnemingen waarin het belang meer dan 50 procent bedraagt. De activa en passiva, alsook de resultaten van deze ondernemingen worden voor 100 procent in de consolidatie opgenomen. Het belang van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Deelnemingen in combinaties – dat zijn deelnemingen waarin op basis van een samenwerkingsovereenkomst de zeggenschap gezamenlijk met derden wordt uitgeoefend – worden proportioneel in de consolidatie opgenomen. Looptijd en rechtsvorm zijn hierbij niet van belang.

Indien aannemingscombinaties worden uitgeoefend in de vorm van een vennootschap onder firma wordt rekening gehouden met hoofdelijke aansprakelijkheid, indien en voor zover daartoe aanleiding bestaat op grond van de financiële positie van de combinatie en/of van één of meer van de partners daarin.

Onderlinge vorderingen en schulden en de resultaten op transacties tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties buiten de groep zijn geëffectueerd.

Een lijst van deelnemingen als bedoeld in de artikelen 379 en 414 van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is opgenomen op pagina 45 t/m 46 van dit verslag.

ACQUISITIES EN DESINVESTERINGEN VAN GROEPSMAATSCHAPPIJEN

Activa, verplichtingen en resultaten van verkregen deelnemingen worden in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt vanaf het moment dat feitelijk overheersende zeggenschap op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend. Resultaten van in het verslagjaar afgestoten deelnemingen worden verwerkt tot aan het moment dat geen overheersende zeggenschap op het beleid meer kan worden uitgeoefend.

Goodwill is gedefinieerd als het positieve verschil tussen de verkrijgingsprijs en de nettovermogenswaarde van de verworven kapitaalbelangen, hetgeen ten laste van de overige reserves wordt gebracht.

De verkrijgingsprijs bestaat uit de koopsom die betaald wordt voor de overname waaraan toegevoegd de eventuele kosten die direct toerekenbaar zijn aan de overname. De nettovermogenswaarde van de deelneming wordt bepaald door de activa, voorzieningen en de schulden van de deelneming te waarderen en haar resultaat te berekenen op dezelfde grondslagen als die van Croonwolter&dros B.V.

In 2016 zijn de volgende vennootschappen verkregen:

- Croon Elektrotechniek B.V., Rotterdam.
- Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V, Amersfoort

VERBONDEN PARTIJEN

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Croonwolter&dros B.V. heeft de volgende verbonden partijen: de aandeelhouder, groepsmaatschappijen, de leden van de statutaire directie, sleutelfunctionarissen in het management, nauwe verwanten en de leden van de Raad van Commissarissen. Eventuele transacties met verbonden partijen geschieden tegen voorwaarden welke ook bij transacties met derden worden toegepast.

VREEMDE VALUTA

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend in de functionele valuta tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de winst- en verliesrekening.

Niet monetaire activa die volgens de verkrijgingsprijs worden gewaardeerd in een vreemde valuta worden omgerekend tegen de wisselkoers op de transactiedatum. Omrekeningsverschillen van de netto-investering in een buitenlandse deelneming worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het eigen vermogen gebracht in de wettelijke reserve omrekeningsverschillen.

WAARDERING

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERING VAN VASTE ACTIVA

Op elke balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van het actief hoger is dan de realiseerbare waarde, waarbij de realiseerbare waarde de hoogste waarde is van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Daarnaast wordt op elke balansdatum beoordeeld of er omstandigheden bestaan die zouden kunnen leiden tot een terugname van een eerdere waardevermindering.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs wordt de omvang van de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van het financiële actief, zoals die is bepaald bij de eerste verwerking van het instrument.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Onder de immateriële vaste activa zijn voornamelijk begrepen uitgaven concessies en voor interne ontwikkelingsprojecten voor de productie van nieuwe of wezenlijk verbeterde producten en processen. Deze uitgaven kunnen worden geactiveerd indien het product of proces technisch en commercieel haalbaar is. De geactiveerde kosten worden gewaardeerd tegen kostprijs. De immateriële vaste activa worden lineair afgeschreven waarbij rekening wordt gehouden met een geschatte gebruiksduur van 5 jaar of, indien dit beter aansluit bij de economische realiteit, afgeschreven naar rato van de met de ontwikkeling samenhangende geproduceerde eenheden. Voor geactiveerde interne ontwikkelingskosten wordt een wettelijke reserve aangehouden.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De waarderingsgrondslag voor materiële vaste activa is verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten- of vervaardigingsprijs of indien lager de bedrijfswaarde. Materiële vaste activa worden lineair op basis van de geschatte gebruiksduur afgeschreven. De hierbij behorende jaarlijkse afschrijvingspercentages zijn als volgt:

Bedrijfsgebouwen	0 tot 10 procent
Materieel, machines en installaties	15 procent
Andere vaste bedrijfsmiddelen	10 tot 20 procent

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

De kosten van groot onderhoud komen direct ten laste van het boekjaar waarin het groot onderhoud plaatsvindt, tenzij duidelijk sprake is van verlenging van de levensduur van het actief. In dat geval worden de kosten geactiveerd en naar rato van de resterende levensduur afgeschreven.

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

De deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd op nettovermogenswaarde volgens de grondslagen van financiële verslaggeving van Croonwolter&dros B.V.

De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaardering worden de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening, uitgaande van de waarden bij eerste waardering.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Met op de balansdatum opgetreden waardeverminderingen wordt rekening gehouden. Indien het eigen vermogen van een deelneming negatief wordt, wordt de deelneming gewaardeerd op nihil en wordt het aandeel in het negatieve eigen vermogen in mindering gebracht op de vorderingen op de desbetreffende deelneming, respectievelijk wordt indien noodzakelijk een voorziening getroffen.

De overige vorderingen zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, welke in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde, rekening houdend met de effectieve rentevoet en onder aftrek van een waarde correctie wegens oninbaarheid. Bij de eerste opname worden overige vorderingen verwerkt tegen de reële waarde.

VOORRADEN

De voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd op historische kostprijs of lagere opbrengstwaarde, rekening houdend met een waarde correctie voor incourantheid onder toepassing van de Fifo-methode.

De voorraden goederen in bewerking, halffabricaten, gereed product en handelsgoederen worden gewaardeerd op vervaardigingsprijs of lagere opbrengstwaarde. De vervaardigingsprijs omvat alle kosten die samenhangen met de verkrijging of vervaardiging, alsmede gemaakte kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. Onder de kosten van vervaardiging vallen directe loonkosten en toeslagen voor aan de productie gerelateerde indirecte vaste en variabele kosten.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

De onderhanden projecten in opdracht van derden bestaan uit het saldo van gerealiseerde projectkosten, toegerekende winst, en indien van toepassing, verwerkte verliezen en reeds gedeclareerde termijnen. Onderhanden projecten worden afzonderlijk in de balans onder vlottende activa gepresenteerd. Indien per saldo sprake is van een negatief saldo dan wordt dit saldo gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

VORDERINGEN

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. De vorderingen worden na eerste verwerking opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, welke in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde, rekening houdend met de effectieve rentevoet en onder aftrek van een waarde correctie wegens oninbaarheid.

LIQUIDE MIDDELEN

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

SCHULDEN

Schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio onder aftrek van transactiekosten.

De binnen een jaar vervallende aflossingsverplichtingen op langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

VOORZIENINGEN

Voorzieningen worden opgenomen voor alle in rechte afdwingbare dan wel feitelijke verplichtingen als gevolg van een gebeurtenis voor balansdatum en waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van geldmiddelen nodig is en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar schatting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Eventueel ontvangen vergoedingen van derden worden in mindering gebracht op de voorziening.

Latente belastingvorderingen- en verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens fiscale voorschriften enerzijds en de boekwaarden die in deze jaarrekening gevolgd worden anderzijds. De berekening van de latente belastingvorderingen- en verplichtingen geschiedt tegen de belastingtarieven die op het einde van het verslagjaar gelden, of tegen de tarieven die in de komende jaren gelden. Latente belastingvorderingen worden in mindering op de voorziening gebracht en gewaardeerd indien in redelijkheid kan worden aangenomen dat realisatie binnen de fiscale termijnen zal kunnen plaatsvinden. Belastinglatenties worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

De voorziening voor jubileumuitkeringen omvat de contante waarde van de uitkeringen aan de medewerkers inzake jubilea. Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met een vertrekans van de medewerkers en een rekenrente van 3,0 procent.

De voorziening voor garantieverplichtingen dient ter dekking van garantiekosten en opgeleverde projecten. De hoogte van de voorziening wordt gebaseerd op per balansdatum bekende, specifieke garantieproblemen.

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen als op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtsvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie, of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen, die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de onderneming.

De overige voorzieningen betreffen onder meer voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen uit geschillen en rechtsgedingen en milieurisico's.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN EN FINANCIËLE RISICOBEBEERSING

In de normale bedrijfsuitoefening maakt Croonwolter&dros B.V. gebruik van verschillende financiële instrumenten. Het betreft financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen, zoals liquide middelen, debiteuren en overige vorderingen en rentedragende leningen, crediteuren en overige schulden. Croonwolter&dros B.V. maakt geen gebruik van valutatermijncontracten en/of valutaopties en handelt niet in deze financiële derivaten.

Derivaten worden bij eerste opname in de balans opgenomen tegen reële waarde. De vervolgwaaarding van afgeleide financiële instrumenten (derivaten) is afhankelijk van het feit of het onderliggende van het derivaat beursgenoteerd is of niet. Indien het onderliggende beursgenoteerd is, dan wordt het derivaat tegen reële waarde opgenomen. Indien het

onderliggende niet-beursgenoteerd is, wordt het derivaat tegen kostprijs of lagere marktwaarde opgenomen. Croonwolter&dros B.V. past geen hedge accounting toe. Voor zover per balansdatum de reële waarde lager is dan de kostprijs van het derivaat wordt het verschil in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Op balansdatum wordt voor financiële instrumenten beoordeeld of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van een financieel actief of een groep van financiële activa. Bij objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen bepaalt Croonwolter&dros B.V. de omvang van het verlies uit hoofde van de bijzondere waardeverminderingen en verwerkt dit direct in de winst-en-verliesrekening. Financiële instrumenten stellen Croonwolter&dros B.V. bloot aan krediet- of marktrisico's.

De markt- en kredietrisico's betreffen met name financiële risicofactoren ten aanzien van valuta, prijs, rente, kasstroom, krediet en liquiditeit. Deze financiële risico's zijn niet bijzonder of afwijkend van wat in de branche gebruikelijk kan worden geacht. Croonwolter&dros B.V. kent een strikt beleid, dat erop is gericht deze risico's zoveel als mogelijk te beperken en te beheersen.

MARKTRISICO

Valutarisico Het overgrote deel van de activiteiten wordt gerealiseerd in Nederland en/of met landen actief in de Eurozone. De uit deze activiteiten voortvloeiende transacties worden in de regel afgewikkeld in euro's (functionele valuta). Hierdoor is het valutarisico beperkt. Het gerelateerde translatierisico wordt niet afgedekt.

Prijrisico De prijrisico's hangen samen met de inkoop van grond- en hulpstoffen en het uitbesteden van werken en bestaat uit het verschil tussen de marktprijs ten tijde van de aanbesteding of het offreren van een project en ten tijde van de feitelijke uitvoering ervan. Het beleid van Croonwolter&dros B.V. is erop gericht om bij de aanbesteding of het offreren van grote projecten met de opdrachtgever de mogelijkheid tot indexatie overeen te komen of als dat niet mogelijk is door in een vroegtijdig stadium de prijzen en voorwaarden met de belangrijkste leveranciers en onderaannemers vast te leggen.

Daarnaast wordt ernaar gestreefd om het prijsrisico te beheersen door gebruik te maken van raamcontracten, offertes van leveranciers en hoogwaardige informatiebronnen.

Rente- en kasstroomrisico Croonwolter&dros B.V. loopt rente- en kasstroomrisico over de rentedragende vorderingen en schulden. Voor vorderingen en schulden met variabel rentende renteaftspraken loopt de onderneming risico's ten aanzien van toekomstige kasstromen. Gelet op het rente- en risicoprofiel van de rentedragende leningen is het niet noodzakelijk geacht om het renterisico door middel van afgeleide financiële instrumenten af te dekken.

KREDIETRISICO

Kredietrisico is het risico van financieel verlies indien een afnemer de aangegane contractuele verplichting niet nakomt. Kredietrisico's vloeien met name voort uit vorderingen op opdrachtgevers. Croonwolter&dros B.V. voert een actief beleid om een concentratie van kredietrisico's waar mogelijk te beperken. Ter beheersing van dit risico wordt gebruik gemaakt van informatie van erkende instellingen die zich op het leveren van kredietinformatie hebben toegelegd. Continue bewaking van het kredietrisico vormt onderdeel van het debiteurenbeheer. Waar noodzakelijk worden risico's afgedekt door middel van bankgaranties, vooruitbetalingen en overige zekerheden. De per balansdatum aanwezige handelsdebiteuren bevatten geen belangrijke concentratie van vorderingen in bepaalde marktsectoren. Daarnaast betreft een deel van de debiteuren de Nederlandse overheidssector.

De liquide middelen van Croonwolter&dros B.V. worden ondergebracht bij diverse banken. Croonwolter&dros B.V. beperkt het kredietrisico van liquide middelen aangehouden bij deze banken, door de keuze van Croonwolter&dros B.V. met betrouwbare banken zaken te doen.

Liquiditeitsrisico Door het projectmatige karakter van de activiteiten van Croonwolter&dros B.V. varieert het gebruik van operationele geldmiddelen sterk. Croonwolter&dros B.V. voorziet in zijn werkkapitaalbehoefte via TBI Holdings B.V., die optreedt als intern bankier.

BEPALING VAN HET RESULTAAT

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

BEDRIJFSOPBRENGSTEN

De bedrijfsopbrengsten omvatten het saldo van de opbrengsten (exclusief omzetbelasting) van de in het boekjaar gerealiseerd en aan derden opgeleverde werken (netto-omzet), verhoogd of verlaagd met de wijziging in de balanswaarde onderhanden projecten, geleverde goederen en diensten

Voor onderhanden projecten, waarvan het resultaat op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten en projectkosten verwerkt in de winst- en verliesrekening naar rato van de verrichte prestaties per balansdatum. De voortgang van de verrichte prestaties wordt bepaald op basis van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten. Als het resultaat (nog) niet op betrouwbare wijze kan worden ingeschat, dan worden de opbrengsten in de winst- en verliesrekening verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. De projectkosten worden dan verwerkt in de winst- en verliesrekening in de periode waarin ze zijn gemaakt. Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de projectopbrengsten en projectkosten. Bij de grote stroom kleinere projecten met veelal een looptijd korter dan één jaar wordt het resultaat genomen bij oplevering van het project. Deze methodiek heeft geen invloed van materiële betekenis op het vermogen en het resultaat.

Projectopbrengsten zijn de contractueel overeengekomen opbrengsten en opbrengsten uit hoofde van meer- en minderwerk, claims en vergoedingen indien en voor zover het waarschijnlijk is dat deze worden gerealiseerd en ze betrouwbaar kunnen worden bepaald. Projectkosten zijn de direct op het project betrekking hebbende kosten, die in het algemeen aan projectactiviteiten toegerekend en toegewezen kunnen worden en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend.

Projectkosten bestaan voornamelijk uit materialen, diensten van derden en onderaanneming, lonen en sociale lasten, verhoogd met opslagen ter dekking van algemene kosten.

Indien het waarschijnlijk is dat de totale projectkosten de totale projectopbrengsten overschrijden, dan worden de verwachte verliezen onmiddellijk in de winst- en verliesrekening verwerkt. De voorziening voor het verlies maakt deel uit van de post onderhanden projecten.

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt wanneer alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overdragen aan de koper.

Verantwoording van opbrengsten uit levering van diensten gebeurt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

BEDRIJFSLASTEN

De bedrijfslasten worden bepaald op historische basis. Bij de bepaling van de kosten van grond- en hulpstoffen wordt in het algemeen de Fifo-methode gebruikt. Leveringen binnen het concern worden tegen marktconforme prijzen verrekend.

Uitgaven voor ontwikkeling zijn slechts geactiveerd indien het waarschijnlijk is dat het ontwikkelingsproject technisch en commercieel succesvol zal zijn (dat wil zeggen dat economische voordelen zullen worden behaald) en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

OPERATIONELE LEASING

Leasecontracten, waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn bij derden ligt, worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

PERSONEELSBELONINGEN

De kosten voortvloeiend uit personeelsbeloningen zoals lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Andere personeelsbeloningen, met uitzondering van jubileumuitkeringen, worden in het jaar van uitkering ten laste van het resultaat gebracht.

De kosten voortvloeiend uit pensioenregelingen zijn in principe gelijk aan de over die periode aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door de fondsen respectievelijk verzekeringsmaatschappijen of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van de fondsen, verzekeringsmaatschappijen, en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met de fondsen, verzekeringsmaatschappijen, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

AFSCHRIJVINGEN OP IMMATERIËLE EN MATERIËLE VASTE ACTIVA

Immateriële en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief, waarbij zo nodig rekening is gehouden met een restwaarde.

RENTEBATEN EN -LASTEN

De rentebaten en -lasten hebben betrekking op interest en overige financieringslasten die aan het verslagjaar toegerekend kunnen worden.

RESULTAAT UIT DEELNEMINGEN

Het resultaat van niet-geconsolideerde deelnemingen wordt bepaald op een met het belang van Croonwolter&dros B.V. overeenkomend deel van de resultaten gedurende het verslagjaar, na aftrek van de daarop betrekking hebbende belastingen. Dividenden worden verwerkt indien het recht daarop is verkregen.

BELASTINGEN OVER HET RESULTAAT

Belastingen over de winst worden bepaald op basis van het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening rekening houdend met fiscale faciliteiten zoals verliescompensatie en deelnemingsvrijstelling. Baten uit hoofde van verliescompensatie worden in aanmerking genomen zodra compensatie voorzienbaar is.

Croonwolter&dros B.V. vormt, samen met haar aandeelhouder en diverse, in Nederland gevestigde dochtermaatschappijen, een fiscale eenheid voor de omzet- en de vennootschapsbelasting. Op grond van wettelijke bepalingen zijn alle leden van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingsschulden van die fiscale eenheid. Binnen de fiscale eenheid wordt de belastinglast van iedere entiteit bepaald als ware deze zelfstandig belastingplichtig. Verrekening vindt plaats in rekening-courant.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Bedragen in duizenden euro's

[1] IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

Ontwikkelingskosten

Stand per 1 januari 2016

Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	-
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-
Boekwaarde	-

Mutaties in de boekwaarde

Investerings	192
Desinvesteringen	-
Consolidaties en deconsolidaties	185
Afschrijvingen	-110
Saldo	267

Stand per 31 december 2016

Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	1.245
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-978
Boekwaarde	267

[2] MATERIËLE VASTE ACTIVA	Bedrijfs- gebouwen en -terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Vooruit- betalingen	Totaal
Stand per 1 januari 2016					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	-	-	-	-	-
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-	-	-	-	-
Boekwaarde	-	-	-	-	-
Mutaties in de boekwaarde					
Investeringen	445	-	6.011	-	6.456
Desinvesteringen (saldo)	-1.514	-	-	-	-1.514
Afschrijvingen	-854	-50	-5.557	-	-6.461
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	6.425	149	14.199	-	20.773
Koersverschillen	-12	-	-4	-	-16
Saldo	4.490	99	14.649	-	19.238
Stand per 31 december 2016					
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	12.663	1.108	53.204	-	66.975
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	-8.173	-1.009	-38.555	-	-47.737
Boekwaarde	4.490	99	14.649	-	19.238

De desinvesteringen betreffen voornamelijk gebouwen die tegen marktwaarde zijn verkocht aan TBI Vastgoed B.V.

[3] FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 decemer 2016	1 januari 2016
Aandeel in groepsmaatschappijen	-	-
Overige deelnemingen	1.151	-
	1.151	-
		Niet geconsolideerde deelnemingen
Stand per 1 januari 2016		
Boekwaarde		-
De mutaties in de financiële vaste activa zijn:		
Mutaties in de boekwaarde		
Consolidaties/deconsolidaties		1.063
Desinvesteringen		-4
Ontvangen winstuitkeringen en dividenden		-66
Aandeel resultaat boekjaar		181
Koersverschillen		-23
Saldo		1.151
Stand per 31 december 2016		
Boekwaarde		1.151
De niet geconsolideerde deelnemingen betreffen:		
Naam	Vestigingsplaats	Aandeel in het kapitaal (%)
An-Elec Sp. z o.o.	Gdynia, Polen	40
DES Sp. z o.o.	Krakau, Polen	40
D&B-Croon-IS LLC	Texas, USA	50

[4] VOORRADEN

	31 decemer 2016	1 januari 2016
Grond- en hulpstoffen	599	-

[5] ONDERHANDEN PROJECTEN IN OPDRACHT VAN DERDEN

Per 31 december 2016 zijn de onderhanden projecten in opdracht van derden als volgt te verdelen:

Onderhanden projecten in opdracht van derden	31 december 2016	1 januari 2016
Kosten inclusief naar rato van voortgang genomen winst, verminderd met voorzieningen voor verliezen	805.101	-
Af: Gedeclareerde termijnen	-779.599	-
	25.502	-
Verantwoord onder de kortlopende schulden	-	-
Saldo	25.502	-

De samenstelling is als volgt:

	31 december 2016	1 januari 2016
Saldo onderhanden projecten derden groter dan gedeclareerde termijnen	149.372	-
Saldo onderhanden projecten derden kleiner dan gedeclareerde termijnen	-123.870	-
	25.502	-

Het saldo kosten en de gedeclareerde termijnen omvat nog niet gefactureerde productie aan opdrachtgevers respectievelijk financieringen door opdrachtgevers, waartegenover verplichtingen staan.

[6] VORDERINGEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Debiteuren	82.716	-
Groepsmaatschappijen	15.117	10
Active latente belastingvorderingen	75	-
Vennootschapsbelasting	2.593	-
Omzetbelasting	4.792	-
Overige vorderingen en overlopende activa	11.966	-
	117.259	10

De vorderingen hebben een looptijd van minder dan een jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopend karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd. Op de debiteuren is een voorziening voor dubieuze debiteuren in mindering gebracht van € 1,2 miljoen. De actieve latente belastingvorderingen hebben een looptijd van meer dan één jaar.

[7] LIQUIDE MIDDELEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Kas en banktegoeden	16.087	-
Deposito's	3	-
Geldmiddelen bij TBI Holdings B.V.	22.015	-
	38.105	-

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de groep, behoudens een bedrag van circa € 6,5 miljoen in vennootschappen onder firma en proportioneel geconsolideerde deelnemingen. Verder zijn onder de Nederlandse banktegoeden de saldi van geblokkeerde G-rekeningen tot een bedrag van circa € 1,7 miljoen begrepen. De deposito's hebben een looptijd van korter dan één jaar. In beginsel worden de voor de dagelijkse bedrijfsvoering niet benodigde geldmiddelen geplaatst bij TBI Holdings B.V. die optreedt als intern bankier. De rentevergoeding die over het - dagelijkse opvraagbare - rekening-courant tegoed wordt berekend, is gebaseerd op de rente van de Europese Centrale Bank vermeerderd met een opslag. De gemiddelde rente over 2016 bedroeg 1,5 procent.

[8] EIGEN VERMOGEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Geplaatst kapitaal	10	10
Agioreserve	79.904	-
Overige reserves	-104	-
Wettelijke reserves	1.698	-
Onverdeelde winsten	-3.918	-
	77.590	10

Het maatschappelijk kapitaal bestaat uit 100 gewone aandelen van elk € 100 nominaal, waarvan 100 aandelen zijn geplaatst en volgestort.

Van de wettelijke reserves heeft een bedrag van € 0,4 miljoen betrekking op koersverschillen deelnemingen, een bedrag van € 1,0 miljoen op ingehouden winsten minderheidsdeelnemingen en een bedrag van € 0,3 miljoen op geactiveerde interne ontwikkelingskosten. Deze bedragen zijn op grond van artikel 389 lid 6 respectievelijk artikel 389 lid 8 Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (wettelijke reserves) niet vrij uitkeerbaar.

[9] VOORZIENINGEN

	Latente belasting- verplichtingen	Jubileum- verplichtingen	Garantie- verplichtingen	Reorganisatie	Overige	Totaal
Stand per 1 januari 2016	-	-	-	-	-	-
Mutaties in 2016						
Toevoegingen	-	161	-	1.531	447	2.139
Ontrekkingen	-	-	-214	-1.405	-	-1.619
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	131	2.495	771	337	145	3.879
Vrijgevallen bedragen	-	-	-	-	-145	-145
Saldo	131	2.656	557	463	447	4.254
Stand per 31 december 2016	131	2.656	557	463	447	4.254

Het totaal van de voorzieningen heeft merendeels betrekking op voorzieningen met een looptijd langer dan één jaar en naar verwachting korter dan vijf jaar. Het langlopende gedeelte betreft in hoofdzaak de belastinglatentie als gevolg van waarde-ringsverschillen in de materiële vaste activa en een gedeelte van de voorzieningen voor personeel gerelateerde verplichtingen. De voorziening voor jubileumuitkeringen omvat de contante waarde van de toekomstige uitkeringen aan de medewerkers inzake jubilea. Bij de berekening van de voorziening is rekening gehouden met een vertrekans van de medewerkers. Voor de berekening van de verplichtingen inzake jubileumuitkeringen is uitgegaan van een rekenrente van 3,0 procent.

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen als op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie, of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben. In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen, die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de onderneming.

De overige voorzieningen hebben betrekking op toekomstige leegstand van gehuurde panden ad € 0,4 miljoen, als gevolg van de aanpassingen in het huisvestingsplan in het kader van de fusie.

[10] KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

	31 december 2016	1 januari 2016
Handelscrediteuren	62.330	-
Groepsmaatschappijen	3.529	-
Loonheffing	5.133	-
Omzetbelasting	11.656	-
Overige schulden en overlopende passiva	37.532	-
	120.180	-

De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

De schulden aan groepsmaatschappijen betreffen onder andere zogenaamde financieringsrekeningen. TBI Holdings B.V. treedt tegenover haar dochterondernemingen op als bankier. De rentevergoeding die over de rekening-courant schuld wordt berekend, is gebaseerd op de rente van de Europese Centrale Bank vermeerderd met een opslag. De gemiddelde rente over 2016 bedroeg 2,5 procent.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ten behoeve van eigen opdrachten en projecten in deelnemingen zijn per 31 december 2016 garanties en borgstellingen afgegeven van in totaal € 55,9 miljoen.

Bedragen in miljoenen euro's	31 december 2016			1 januari 2016		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar
Leaseovereenkomsten	9,4	15,6	0,5	-	-	-
Huurovereenkomsten	5,8	18,2	14,8	-	-	-

De verplichtingen uit hoofde van leaseovereenkomsten hebben hoofdzakelijk betrekking op het wagenpark. De verplichtingen uit hoofde van huurovereenkomsten betreffen hoofdzakelijk onroerend goed. De verplichtingen voor 'operational lease' en huur zijn in nominale bedragen en worden over de looptijd van de overeenkomst op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Gedurende het jaar zijn met betrekking tot leaseovereenkomsten de volgende bedragen in de winst- en verliesrekening verwerkt: minimale leasebetalingen € 19,8 miljoen.

Croonwolter&dros B.V. en haar groepsmaatschappijen zijn van tijd tot tijd betrokken in rechtsgeschillen. Voor geschillen waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling een uitstroom van middelen nodig is en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat is een voorziening gevormd. Voor de overige geschillen is, mede gebaseerd op juridisch advies, de ondernemingsleiding van mening dat de uitkomst van lopende zaken geen invloed van betekenis zal hebben op de geconsolideerde positie van Croonwolter&dros B.V.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Bedragen in duizenden euro's

[11] NETTO-OMZET

	2016
Geografische spreiding netto-omzet	
Nederland	918.068
Overige EU-landen	1.474
Buiten Europa	15.842
	935.384

[12] MEDEWERKERS

	2016
Medewerkers	
De gemiddelde personeelsbezetting in vaste dienstbetrekking luidt:	3.072
Geografische spreiding medewerkers	
Nederland	2.971
Overige EU-landen	44
Buiten Europa	57
	3.072

[13] PENSIOENEN

Voor de medewerkers van Croonwolter&dros B.V. en haar groepsmaatschappijen gelden – afhankelijk van de relevante cao respectievelijk arbeidsovereenkomst – de pensioenregelingen van de volgende pensioenfondsen respectievelijk verzekerde regelingen:

- Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Bouwnijverheid
- Pensioenfonds Metaal & Techniek
- Verzekerde regelingen:
  - Gedispenseerde bedrijfstakregeling Bouw (voor de tot 1 januari 2012 opgebouwde pensioenen)
  - Ondernemingspensioenregelingen
- Stichting Pensioenfonds TBI

De bovengenoemde eerste twee pensioenregelingen betreffen regelingen van bedrijfstakpensioenfondsen. In alle gevallen waarin sprake is van aansluiting bij bedrijfstakpensioenfondsen geldt dat de TBI groepsmaatschappijen, in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, geen verplichting hebben tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan het voldoen van toekomstige premies. Evenmin kunnen de TBI groepsmaatschappijen rechten doen gelden op eventuele overschotten in de fondsen. Het voorgaande is ook van toepassing op de verzekerde regelingen en de regelingen van de Stichting Pensioenfonds TBI, die ondergebracht zijn bij een verzekeringsmaatschappij.

Op basis van bovenstaande karakteristieken is het uitgangspunt dat in de verslagperiode de te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenfondsen respectievelijk verzekeringsmaatschappijen verschuldigde pensioenpremies. De werknemers van de ondernemingen in het segment Techniek bouwen pensioen op bij Pensioenfonds Metaal & Techniek. Als gevolg van de verder gedaalde rente is de dekkingsgraad van Pensioenfonds Metaal & Techniek in 2015 verder onder de 100 procent gedaald. Er hebben in 2016 en 2015 geen kortingen plaatsgevonden, anders dan in 2014 en 2013, toen de pensioenen met 0,4 procent en 6,3 procent verlaagd zijn.

Met ingang van 1 januari 2015 is voor het salaris tussen € 70.000 en € 100.000 (bedragen 2015) een nieuwe excedentregeling geïntroduceerd. Deelname hieraan was in 2015 verplicht en wordt vanaf 2016 vrijwillig. TBI heeft ervoor gekozen deze regeling aan de werknemers te blijven aanbieden.

Ook bij het Bedrijfstakpensioenfonds voor de Bouwnijverheid is de dekkingsgraad gedaald in 2016. Dit pensioenfonds verkeert echter niet in dekkingstekort. De pensioenen van de actieve en inactieve deelnemers zijn per 1 januari 2016 niet verhoogd. Per 1 januari 2017 worden de pensioenen niet verhoogd.

De bij Stichting Pensioenfonds TBI opgebouwde pensioenen zijn volledig herverzekerd door middel van een garantiecontract. De verzekeraar garandeert de uitkeringen van het pensioenfonds, ongeacht het beleggingsresultaat en ongeacht hoe oud een deelnemer wordt. Het garantiecontract tussen Stichting Pensioenfonds TBI en de verzekeraar heeft een looptijd tot en met 31 december 2016. Voor de ondernemingspensioenregelingen is een vergelijkbare situatie van toepassing.

De Stichting Pensioenfonds TBI heeft besloten te liquideren per 1 januari 2017, mits DNB akkoord gaat met de collectieve waardeoverdracht van de tot en met 31 december 2016 opgebouwde pensioenen. Voor de nieuwe pensioenopbouw en pensioenverzekeringen vanaf 1 januari 2017 is een rechtstreekse overeenkomst gesloten tussen de werkgever TBI en een verzekeraar. De uitvoering van de pensioenregelingen voor alle TBI-medewerkers, uitgezonderd de verplichte bedrijfstakpensioenfondsen, is hieronder ondergebracht.

[14] AFSCHRIJVING IMMATERIËLE EN MATERIËLE VASTE ACTIVA

	2016
Afschrijving immateriële vaste activa	110
Afschrijving materiële vaste activa	6.461
	6.571

Afschrijving immateriële vaste activa

Ontwikkeling	25
Concessies	85
	110

Afschrijving materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen	854
Machines en installaties	50
Andere vaste bedrijfsmiddelen	5.557
	6.461

[15] BELASTINGEN OVER HET RESULTAAT

Betreft de verschuldigde belasting, te betalen over de in het binnenland en buitenland behaalde resultaten, rekening houdend met de mutatie in de voorziening voor latente vennootschapsbelasting. De verschuldigde belasting is berekend volgens de geldende tarieven, rekening houdend met vrijgestelde winstbestanddelen, permanente verschillen en niet-aftrekbare kosten.

De belastingdruk bedraagt 18,2 procent. De relatie tussen de gemiddelde effectieve belastingdruk en het wettelijke vennootschapsbelastingtarief is als volgt:

(in procenten / duizenden euro's)	2016
Tarief vennootschapsbelasting (%)	25,0
Resultaat voor belastingen	-5.009
Investeringsaftrek	-7
Niet-aftrekbare kosten	605
Fiscaal lagere afschrijvingen	-1.912
Verliescompensatie	113
Belastbaar resultaat	-6.210
Belastbaar resultaat x tarief vennootschapsbelasting (25%)	1.552
Afwijkende buitenlandse belastingdruk	-161
Vrijval actieve belastinglatentie	-478
Correctie belastingen voorgaand jaar	-
Belastingdruk verslagperiode	913
Effectieve belastingdruk (%)	18,2

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN UIT VERHOUDINGEN MET GROEPSMAATSCHAPPIJEN

De financiële baten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0,4 miljoen. De financiële lasten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0.

KOSTEN VAN ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

De ten laste van het resultaat gebrachte kosten van onderzoek en ontwikkeling met inbegrip van de afschrijvingen van op de balans geactiveerde ontwikkelingskosten bedragen € 0,3 miljoen.

TRANSACTIES MET VERBONDEN PARTIJEN

In 2016 heeft TBI Holdings B.V. bijzondere kosten van New Main B.V. ten laste van het resultaat genomen. Als gevolg hiervan is het bedrijfsresultaat van Croonwolter&dros B.V. € 9,2 miljoen (2015: nihil) hoger uitgekomen.

BELONINGEN STATUTAIRE DIRECTIE EN RAAD VAN COMMISSARISSEN

In de lonen, salarissen en sociale lasten zijn de bezoldigingen van de bestuurders en voormalige bestuurders begrepen tot een bedrag van € 1,2 miljoen. Deze bezoldigingen omvatten de periodiek betaalde beloningen, zoals salarissen, sociale lasten, pensioenlasten, alsmede winstdelingen en bonusbetalingen, voor zover deze ten laste zijn gekomen van de vennootschap. De leden van de Raad van Commissarissen ontvangen geen bezoldiging ten laste van de vennootschap.

ACCOUNTANTSHONORARIA

De accountantshonoraria uitgesplitst naar categorie bedroegen:

	2016
Onderzoek van de jaarrekening	230
Andere controle-opdrachten	4
Andere niet-controle diensten	20
	254

Vennootschappelijke balans per 31 december 2016

(vóór resultaatbestemming)

bedragen in duizenden euro's	31 december 2016	1 januari 2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa [1]	1.726	-
Financiële vaste activa [2]	81.438	-
	83.164	-
Vlottende activa		
Vorderingen [3]	1.555	10
Liquide middelen [4]	38	-
	1.593	10
Totaal activa	84.757	10
Eigen Vermogen		
Geplaatsd kapitaal [5]	10	10
Agioreserve	79.904	-
Overige reserves	-104	-
Wettelijke reserves	1.698	-
Resultaat boekjaar	-3.918	-
	77.590	10
Voorzeningen [6]	463	-
Kortlopende schulden en overlopende passiva [7]	6.704	-
Totaal passiva	84.757	10

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2016

	2016
Resultaat van deelnemingen na belastingen	-70
Vennootschappelijk resultaat na belastingen [8]	-3.848
	-3.918

Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening 2016

Bedragen in duizenden euro's

ALGEMEEN

De vennootschappelijke jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening zijn gelijk.

Op 1 januari 2017 is Croonwolter&dros B.V. samen met haar dochtermaatschappijen Croon Elektrotechniek B.V. (Rotterdam), Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. (Amersfoort) en CWF B.V. (Amersfoort) gefuseerd. Alle activa, passiva, rechten en verplichtingen van de in de fusie betrokken ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V. De activiteiten van de genoemde vennootschappen worden vanaf 1 januari 2017 duurzaam gecontinueerd vanuit Croonwolter&dros B.V.

Voor de grondslagen van de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening. In overeenstemming hiermee worden deelnemingen in groepsmaatschappijen gewaardeerd volgens de nettovermogenswaarde.

BALANS

Bedragen in duizenden euro's

[1] MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Bedrijfsgebouwen en terreinen	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Totaal
Stand per 1 januari 2016			
Aanschaffingswaarde	-	-	-
Cumulatieve afschrijvingen	-	-	-
Boekwaarde	-	-	-
Mutaties in de boekwaarde			
Investerings	-	1.738	1.738
Desinvesterings	-	-	-
Afschrijvingen	-3	-9	-12
Herrubricering	3	-3	-
Saldo	-	1.726	1.726
Stand per 31 december 2016			
Aanschaffingswaarde	3	1.735	1.738
Cumulatieve afschrijvingen	-3	-9	-12
Boekwaarde	-	1.726	1.726

[2] FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31 december 2016	1 januari 2016
Aandeel in groepsmaatschappijen	81.438	-
	81.438	-
De mutaties in de financiële vaste activa zijn:		
	Aandeel in groepsmaatschappijen	Overige deelnemingen
Stand per 1 januari 2016		
Boekwaarde	-	-
Mutaties in de boekwaarde		
Resultaat deelnemingen	-70	-
Verwerving / uitbreiding kapitaalbelang	81.756	-
Koersverschillen	-248	-
Stand per 31 december 2016	81.438	-

[3] VORDERINGEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Vennootschapsbelasting	1.282	-
Omzetbelasting	127	-
Groepsmaatschappijen	-	10
Overige vorderingen en overlopende activa	146	-
	1.555	10

De vorderingen hebben een looptijd van minder dan één jaar. De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopend karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

[4] LIQUIDE MIDDELEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Kas en banktegoeden	38	-
	38	-

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap.

[5] EIGEN VERMOGEN

Bedragen in duizenden euro's

	Geplaatst kapitaal	Agio reserve	Wettelijke reserves	Overige reserves	Niet verdeelde winsten	Totaal
Stand per 1 januari 2016	10	-	-	-	-	10
Inbreng aandelen	-	79.904	1.842	-	-	81.746
Resultaat 2016	-	-	-	-	-3.918	-3.918
Koersverschillen	-	-	-248	-	-	-248
Overige mutaties	-	-	104	-104	-	-
Stand per 31 december 2016	10	79.904	1.698	-104	-3.918	77.590

[6] VOORZIENINGEN

	Reorganisatie	Totaal
Stand per 1 januari 2016	-	-
Mutaties in 2016		
Toevoegingen	463	463
Onttrekkingen	-	-
Consolidaties en deconsolidaties e.d.	-	-
Vrijgevallen bedragen	-	-
Saldo	463	463
Stand per 31 december 2016	463	463

[7] OVERIGE KORTLOPENDE SCHULDEN

	31 december 2016	1 januari 2016
Handelscrediteuren	251	-
Groepsmaatschappijen	6.025	-
Overige schulden en overlopende passiva	428	-
	6.704	-

De kortlopende schulden hebben een looptijd van minder dan één jaar. De reële waarde van de kortlopende schulden en overlopende passiva benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

De vennootschap heeft zich hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor de uit rechtshandelingen voortvloeiende schulden van enkele in Nederland gevestigde groepsmaatschappijen.

De vennootschap vormt, samen met haar aandeelhouder en diverse, in Nederland gevestigde dochtermaatschappijen, een fiscale eenheid voor de omzet- en / of de vennootschapsbelasting. Op grond van wettelijke bepalingen zijn alle leden van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden van die fiscale eenheid. Overigens wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

Bedragen in miljoenen euro's	31 december 2016		
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5jaar
Huurovereenkomsten	0,6	6,6	8,6

De overeenkomst van de huur van, een deel van, het kantoorgebouw "Maxium", de bijbehorende parkeerplaatsen én de aanvullende parkeerplaatsen op het nabijgelegen parkeerterrein Lotus 3B is aangegaan voor de duur van tien (10) jaar en gaat in per 14 september 2017.

De overeenkomst van de huur van, een deel van, de bedrijfsruimte gelegen aan de Schiemond 20-22 is aangegaan voor de duur van vijf (5) jaar en gaat in per 1 januari 2017.

VENNOOTSCHAPPELIJKE WINST- EN VERLIESREKENING

[8] VENNOOTSCHAPPELIJK RESULTAAT NA BELASTINGEN

Voor de opstelling van een beknopte winst- en verliesrekening is gebruik gemaakt van artikel 402 Titel 9 boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN UIT VERHOUDINGEN MET GROEPSMAATSCHAPPIJEN

De financiële baten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0. De financiële lasten uit de verhoudingen met groepsmaatschappijen bedragen € 0.

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING 2016

Voorgesteld wordt om het nettoresultaat van € 3,918 miljoen verlies ten laste van de overige reserves te brengen.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Op 1 januari 2017 is Croonwolter&dros B.V. gefuseerd met haar dochterondernemingen Croon Elektrotechniek B.V. (Rotterdam), Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. (Amersfoort) en CWF B.V. (Amersfoort). Alle activa, passiva, rechten en verplichtingen van de in de fusie betrokken ondernemingen zijn onder algemene titel overgegaan op Croonwolter&dros B.V. De activiteiten van de genoemde vennootschappen worden sinds 1 januari 2017 duurzaam gecontinueerd vanuit Croonwolter&dros B.V.

Na de totstandkoming van de fusie, effectief per 1 januari 2017, heeft Croonwolter&dros B.V. alle aandelen in Comfort Partners B.V. (voorheen Wolter & Dros Woningbouw B.V.) tegen boekwaarde verkocht aan TBI Techniek B.V. De balans per 31 december 2016 en de financiële resultaten 2016 zijn geconsolideerd in de geconsolideerde jaarrekening van Ingenieursbureau Wolter & Dros B.V. Effectief per 1 januari 2017 heeft Croonwolter&dros B.V. tevens de woningbouwactiviteiten van Croonwolter&dros B.V. aan Comfort Partners B.V. verkocht. De verkoop omvat de overdracht van nieuwbouw-, verhuur- en onderhoudscontracten met een totale (jaarlijkse) omvang van circa 10 miljoen bedrijfsopbrengsten. Daarnaast zijn medewerkers (74 fte's) vanuit Croonwolter&dros B.V. in dienst getreden bij Comfort Partners B.V. De verkoop heeft tegen boekwaarde plaatsgevonden.

Comfort Partners B.V. heeft per 1 januari 2017 de activiteiten overgenomen van Kroon Techniek B.V., een technisch installatiebedrijf uit Nieuw Vennep met ca. 35 medewerkers en met name ingericht op elektrotechnische- en loodgieterswerkzaamheden. De overname past in het streven van Comfort Partners om een landelijk dekkende totaalinstallateur te worden.

Er hebben zich na balansdatum geen andere gebeurtenissen voorgedaan, die van een zodanig belang zijn dat het niet toelichten hiervan de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening beïnvloedt.

Rotterdam, 9 maart 2017

De directie:
ir. P.J. Heijboer (voorzitter)

Raad van Commissarissen:
drs. E.A.A. Roozen RA (voorzitter)

ing. L.B. Koek MBA

ir. D.A. Sperling

drs. F.J.A. Haring RA

Overige gegevens

STATUTAIRE BEPALING INZAKE RESULTAATBESTEMMING

Artikel 20 van de statuten van de vennootschap luidt:

- 1 De algemene vergadering is bevoegd tot bestemming van de winst die door vaststelling van de jaarrekening is bepaald. Indien de algemene vergadering niet voorafgaand aan of uiterlijk direct na het besluit tot vaststelling van de jaarrekening een besluit neemt tot bestemming, zal de winst worden gereserveerd.
- 2 De algemene vergadering is bevoegd tot vaststelling van uitkeringen. Indien de vennootschap reserves krachtens de wet moet aanhouden, geldt deze bevoegdheid uitsluitend voorzover het eigen vermogen groter is dan die reserves. Een besluit van de algemene vergadering dat strekt tot uitkering heeft geen gevolgen zolang de directie geen goedkeuring heeft verleend. De directie mag deze goedkeuring slechts weigeren indien zij weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van Croonwolter&dros B.V.

Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Croonwolter&dros B.V. op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016 van Croonwolter&dros B.V. te Rotterdam ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Croonwolter&dros B.V. en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Croonwolter&dros B.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Ref.: e0397289

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Burgemeester Roelenweg 13G, 8021 EV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl

PwC is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene inkoopvoorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Croonwolter&dros B.V. – Ref.: e0397289

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Zwolle, 10 maart 2017
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A.J. Makkinga MSc RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2016 van Croonwolter&dros B.V.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel.

Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groepsmaatschappijen en deelnemingen

Situatie per 31 december 2016

GROEPSMAATSCHAPPIJEN (VOLLEDIG GECONSOLIDEERD)

Croon Elektrotechniek Aruba N.V., Oranjestad, Aruba	100%
Croon Industrial Systems Inc., New Castle (USA)	100%
Croon Industrial Systems B.V., Apeldoorn	100%
Electro-Croon Polska Sp. z o.o., Krakau, Polen	100%
Techno Fysica B.V., Rotterdam	91%
Walco B.V., Spijkenisse	100%
Stolk Elektrotechnisch Wikkeldbedrijf B.V., Hoogerheide	100%
HVL B.V., Eindhoven	100%
Armada Signs International B.V., Eindhoven (ontbonden per 21-10-2016)	100%
Croonwolter&dros International B.V., Rotterdam	100%
Croon Industrial Systems Ltd, UK	100%

Comfort Partners B.V., Amersfoort	100%
CWF B.V., Amersfoort	100%
TBI Direct B.V., Amersfoort	100%
TBI Infra Asset Management B.V., Rotterdam	63%
Building Technologies Maintenance v.o.f., Amersfoort	100%

GROEPSMAATSCHAPPIJEN (PROPORTIONEEL GECONSOLIDEERD)

New Main B.V., Rijswijk	30%
Combinatie Croon/Bakker v.o.f. Rotterdam	50%
Combinatie Croon-SPIE-Wolter & Dros v.o.f., Rotterdam	33%
Croon/Wolter & Dros/Facilities v.o.f., Amersfoort	50%
Croon/Wolter & Dros/Vastgoed v.o.f., Amersfoort	50%
ICP v.o.f., Instandhoudingscombinatie Prinsenhof, Amersfoort	11%
ICR Croon/Bam Techniek v.o.f., Rotterdam	50%
Van Eesteren-TBI Techniek v.o.f. (Flevoziekenhuis), Amsterdam	14%
Installatie Combinatie Isala v.o.f., Bunnik	25%
Combinatie BAM-TBI v.o.f., Gouda	15%
CS-A15 v.o.f., Rotterdam	50%
IC-UC18 v.o.f., Amersfoort (ontbonden per 20-12-2016)	50%
IC CUW v.o.f., Zwolle	65%
Maincontracting CWJP v.o.f., Rotterdam	80%
Bouwcombinatie J.P. van Eesteren / Wolter & Dros / Croon v.o.f., Amsterdam	42%
SHERPA-V0F IJsselmeergebied, Rotterdam	60%
Westerscheldetunnel Maintenance v.o.f., Rotterdam	65%
Bouwcombinatie Museum MORE v.o.f., Enschede	40%
Bouwcombinatie VieCuri v.o.f., Sittard	44%
ZIV zorgbeheer v.o.f., Zwolle	16%
Bouwcombinatie Frisokazerne v.o.f., Vught	31%

Bouwcombinatie Nico de Bont / Wolter & Dros / Croon v.o.f., Vught	25%
Consortium Beatrix BeterZo v.o.f., Tilburg	19%
Bouwcombinatie Catharina Ziekenhuis v.o.f., Eindhoven	49%
Combinatie Hyacint v.o.f., Barendrecht	22%
Bouw Combinatie Z (BCZ) v.o.f., Oss	23%
ICC CZE v.o.f., 's-Hertogenbosch	50%
TBI Infra & Industrie v.o.f., Apeldoorn	38%
Combinatie Koopmans / van Eesteren / Wolter & Dros / Croon v.o.f., Enschede	18%
SC&M Integrated Substations v.o.f., Rotterdam	33%
Bouwcombinatie Holland PTC v.o.f., Barendrecht	38%
DVD inspectie en onderhoud, Rotterdam	50%
VIT2 TTI consortium Croon Siemens	33%
DSM Ahead, Eindhoven	11%
Bouwcombinatie J.P. van Eesteren / Croon / W&D V.O.F., Barendrecht	38%
Combinatie Aanpak Maastunnel, Capelle a/d IJssel	48%
Combinatie Stations Hoekse Lijn vof	27%
TBI Rec A v.o.f., Gouda	19%
WKC V.O.F., Stolwijk	33%
Bouwcombinatie Hospitalis V.O.F., Tilburg	22%
PRO (Project Realisatie Oefenplant) V.O.F., Rotterdam	14%
OC UCWF	83%
CSWE v.o.f., Rotterdam	33%
ICR W&D / BAM techniek v.o.f., Amersfoort	50%
Installatiecombinatie Jeroen Bosch Ziekenhuis, Eindhoven	50%
Installatiecombinatie New Babylon, Den Haag	50%
Installatiecombinatie Prinsenhof v.o.f., Amersfoort	52%
Instandhoudingscombinatie Rabobank techniek v.o.f., Amersfoort	25%

OVERIGE DEELNEMINGEN

An-Elec Sp. z o.o., Gdynia, Polen	40%
DES Sp. z o.o., Krakau, Polen	40%
B&D Croon-IS LLC, Midland Texas, USA	50%

Voor geen enkele vennootschap is een verklaring afgegeven als bedoeld in artikel 403 van Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Begrippenlijst

BEDRIJFSOPBRENGSTEN

Met bedrijfsopbrengsten wordt in hoofdlijnen de productiewaarde tegen opbrengsten bedoeld. De bedrijfsopbrengsten omvatten de netto-omzet, de mutatie in het onderhanden werk (inclusief winstopslag en/of getroffen verliesvoorzieningen) en de overige bedrijfsopbrengsten. De netto-omzet omvat de in de verslagperiode verantwoorde opbrengstwaarde van de opgeleverde werken en de geleverde goederen en diensten (exclusief omzetbelasting).

CURRENT RATIO

Bij de berekening van de current ratio wordt de vlottende activa ten opzichte van de kortlopende schulden gehanteerd.

RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

Onder resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening is het bedrijfsresultaat, interest en het resultaat uit niet geconsolideerde deelnemingen opgenomen.

ORDERPORTEFEUILLE

Onder orderportefeuille wordt verstaan het nog niet uitgevoerde deel van de opdrachtwaarde van per balansdatum onderhanden zijnde respectievelijk nog in uitvoering te nemen werken en/of projecten, alsmede de 'pipeline': het totaal van de te ontvangen opdrachten op projecten met bereikte prijsovereenstemming (bouwteams) of met de laagste inschrijving (aanbestedingen).

CASHFLOW

Voor de berekening van de cashflow is de definitie gehanteerd: nettowinst plus afschrijvingen.

SOLVABILITEIT

Bij de berekening van de solvabiliteitsratio wordt het eigen vermogen ten opzichte van de totale activa gehanteerd.

